

ГОДИШЕН АНАЛИЗ

на движението на цените на едро на хранителните стоки,
плодове и зеленчуци, продавани на стоковите тържища в България

1. Анализ на цените на едро на хранителни стоки, плодове и зеленчуци

Анализът на цените на едро за 2002г. е направен въз основа на базата от данни в Информационната система на ДКСБТ, съдържаща информация за цените на хранителните продукти, плодовете и зеленчуците от началото на 1999 г. Това позволява изготвянето на анализи на цените през разглеждания период, както и съпоставка с цените през трите предходни години. Проследяването на движението на тези цени и отчитането на факторите, които влияят върху формирането им е предпоставка за определяне на тенденциите в тяхното движение.

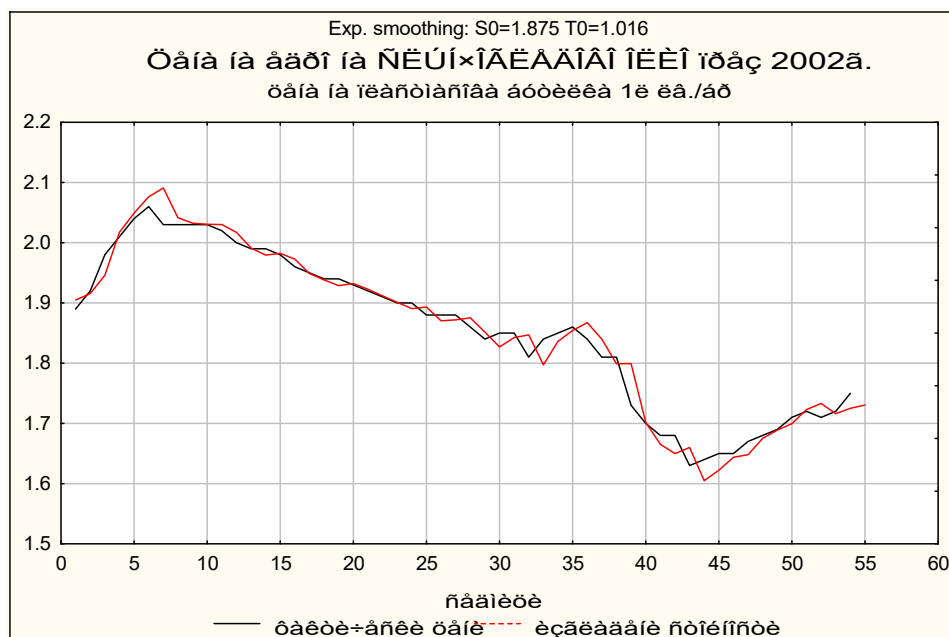

Анализът на цените на едро на **захарта** (фиг.1) за изтеклите месеци на годината показва трайна тенденция на понижаване на стойностите, започнала още през последните месеци на предходната година. През първите седмици на 2002г. се наблюдава леко покачване на цената на едро на захарта, след което отново започва трайно понижаване на стойностите, което се наблюдава до средата на м. октомври. Сnižението на стойностите за този период е с 13%. От края на октомври се наблюдава леко кратковременно повишение с около 7%., след което цената отново слиза надолу и достига нивото от месец септември.

Захарният баланс на страната се решава основно чрез внос на нерафинирана захар поради високата себестойност на българското захарно цвекло и амортизираните производствени мощности на захарните заводи в България.

Във връзка с преобладаващия внос на стоката, нейната цена се влияе основно от международните цени и курса на долара. 50% от изменението в тържищните цени на захарта се дължат на изменението на световните цени и курса на долара, като по-силно въздействие оказват световните цени. Така например тенденцията на покачването на курса на щатската валута в края на декември 2001г. и началото на януари 2002г. е причина за регистрираното леко покачване на цената на едро на захарта в нашата страна. В края на 2002г. се забелязва трайна тенденция на

понижаване на курса на щатската валута, което доведе до намаляване на цената на захарта.

фиг.2

След резкия скок на цената на едро на **слънчогледовото олио** (фиг.2) в началото на годината, от средата на февруари се наблюдава трайна тенденция на намаляване на стойностите с около 20%.

Наблюдаваната тенденция на спад на цените на олиото през по-голяма част от изтеклата година се дължи на следните фактори:

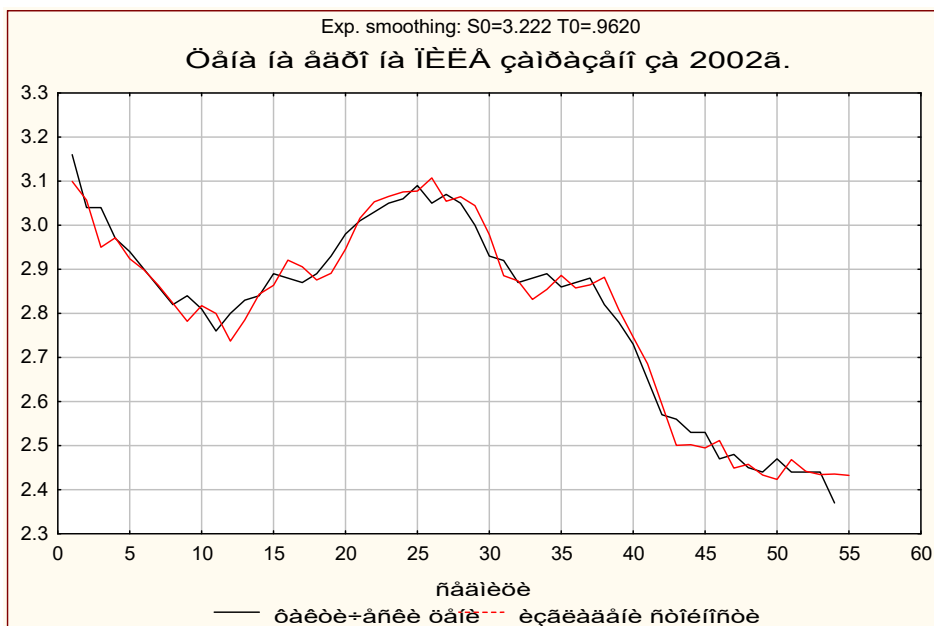
- Слънчогледовата реколта беше значително по-добра от миналогодишната, в резултат на което слънчогледът беше с по-ниски цени в сравнение с миналата година;
- Рафинираното слънчогледово масло на световните борси държи ниски цени;
- Курсът на долара е по-нисък;
- Немаловажно е и присъствието на конкуренция в бранша, в резултат на което най-големите производители по-трудно диктуват условията на пазара;
- По данни на Съюза на производителите на растителни масла у нас са внесени достатъчни количество олио. Това задоволи потреблението до средата на август, когато излезе новата реколта маслодаен слънчоглед.

От средата на октомври се наблюдава трайна тенденция на повишаване на цените, което е обичайно за есенно – зимните месеци и се дължи на повишаване на потреблението на слънчогледово олио. Покачването на цените на едро от м. октомври до първите седмици на 2003г. е 7.4%.

Трайната тенденция на спад, която се наблюдаваше при цената на едро на **пилешкото месо** (фиг.3) от началото на ноември 2001г., се запази и през първите три месеца на 2002 година като цените спаднаха от януари до март с 12.66%.

От първата половина на м. март се наблюдава постепенно покачване и нормализиране на цената на едро на пилешкото месо и към средата на юни цената се покачи с около 12%. През следващите месеци на годината се наблюдава трайна

тенденция на спад в цената на пилето. Известно стабилизиране на цените се наблюдаваше през м. август, след което започва трайно понижение на стойностите. Тази тенденция се запазва и през първите седмици на 2003г., като от септември 2002г. до началото на януари 2003г. намалението на цените е 17.7%.

фиг.3

Причините за този спад до голяма степен са обективни.

- Основна причина е големия внос на пилешко месо през 2001г., като немалка част от него е нелегален. Пазарът се пренасити и родното производство страдаше от нелоялната конкуренция и “дъмпинговите” цени на вноса.

- Големият внос и ниските цени принуждаваха българските производители и търговци да свалят цените, за да реализират продукцията на и без това свития пазар.

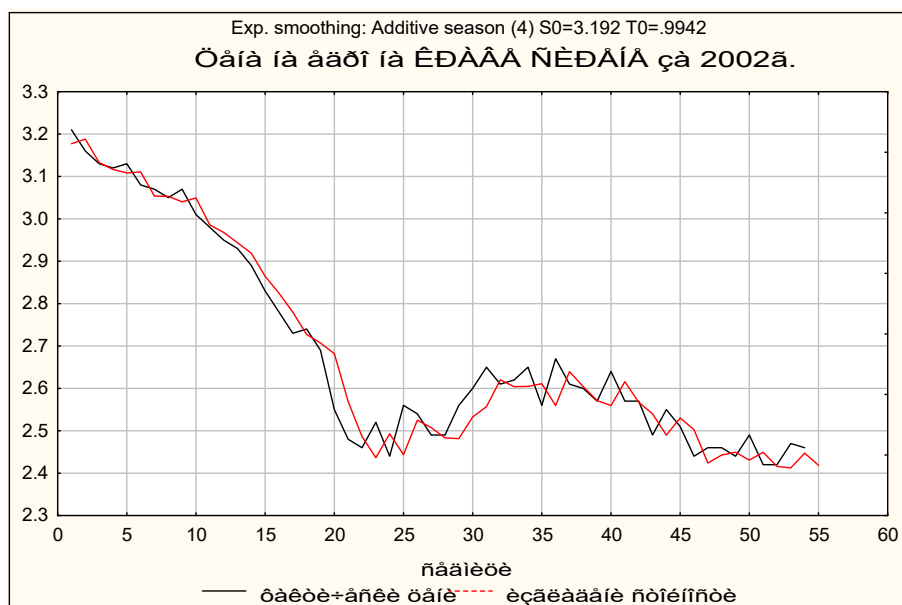
Наложената впоследствие забрана на внос от Русия и САЩ на пилета се отрази положително на родните производители, но ефектът от тази забрана, който се появи през месеците март-юли беше краткотраен.

Характерно за зимния период на 2002г. е по-малкото увеличение на цените на **млечните продукти** в сравнение с предходните години, което се дължи на по-голямото предлагане на тези продукти. Анализът на цените на едро на млечните продукти показва тенденция на намаляване от началото на годината.

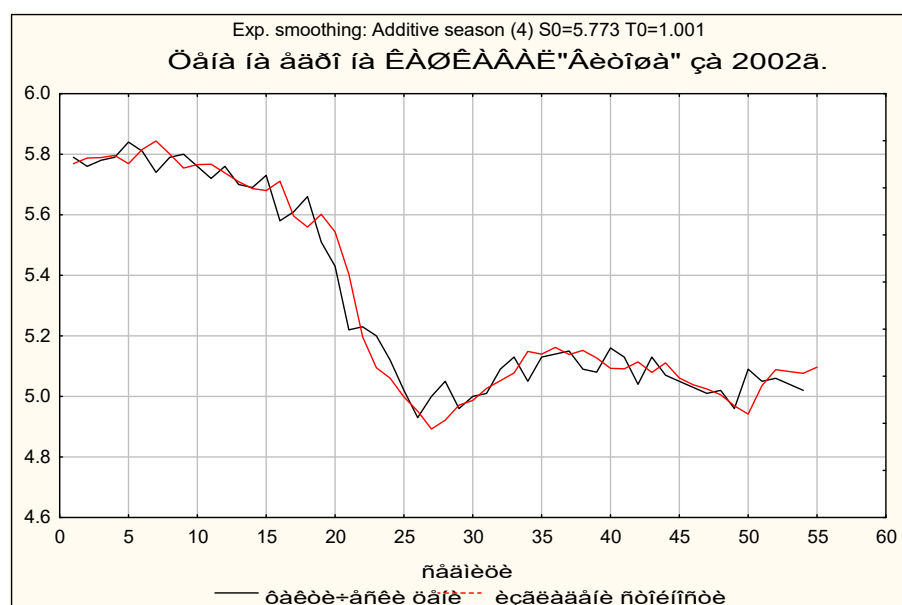
От началото на януари цената на **кравето сирене** (фиг.4) намалява плавно и към м. юни е с около 22.43% по-ниска. В сравнение със същия период на 2001г. цената на едро на кравето сирене е по-ниска с 11.27%, но не е достигнала нивото от 2000г., когато най-ниските стойности са достигнали до 2.32 лв./кг. През следващите летни и есенни месеци на годината се наблюдава леко покачване на цента с около 9%., което повишение е значително по-малко от предходните години.

През първите четири месеца цената на едро на **кашкавал “Витоша”** (фиг.5) е почти постоянна и се движи в рамките на 5.70 – 5.80 лв./кг. Тенденция на спад на цената при кашкавала се наблюдава от началото на м. май, като намалението от тогава до края на юни е с около 12.36%. През следващите месеци на годината се

очертава тенденция на леко покачване на цените (с около 4%) като отново това покачване е по-слабо в сравнение с предходните години.

φиг. 4

φиг. 5

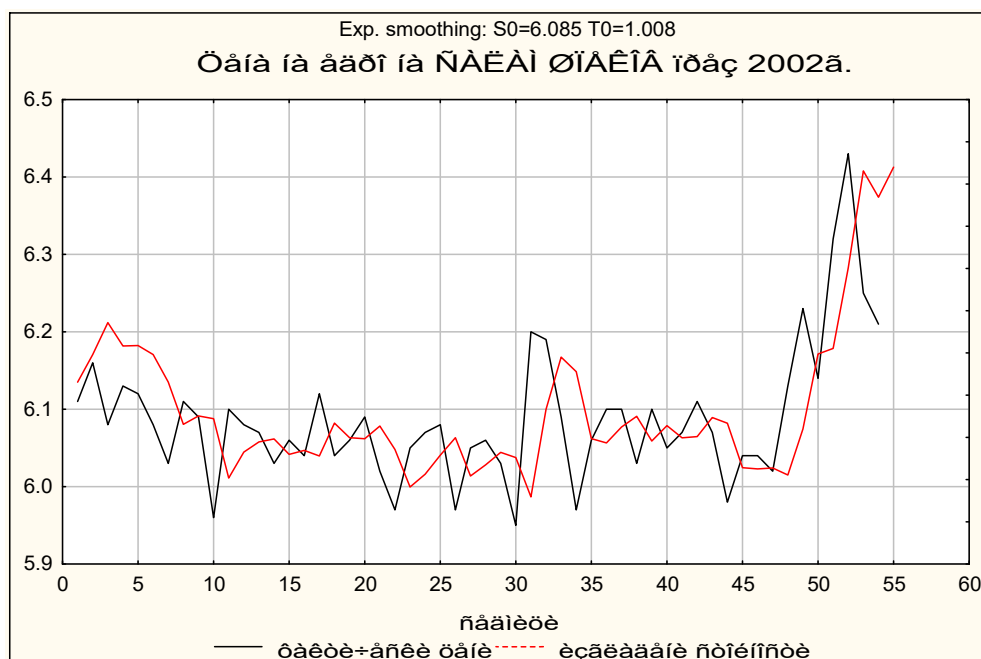
И през изтеклата 2002г. тенденцията при цената на едро на **яйцата** (фиг. 6) сочи стабилизиране на отрасъла и балансиране на производството и търсенето. През месеците на миналата година се наблюдава повторение на тенденциите от предходните години, свързани преди всичко със сезонността на стоката. През първите три месеца цената е постоянна и се движи около 0.14 лв./бр., след което започва трайно понижение на стойностите и през месец юни те са 0.09лв/бр. От

началото на м. септември до първите седмици на 2003г. цената остава постоянна – 0.12лв./бр.

фиг.6

Цените на **месните** произведения през 2002г. – кренвирши, малотраен колбас и **шпеков салам** (фиг.7) остават сравнителни стабилни с тенденция на увеличение преди и около колдните и новогодишните празници. Особено силна е тази тенденция при цената на шпековия салам, като се наблюдава увеличение от 6.8%.

фиг. 7

φиг. 8

През 2002г. се наблюдава тенденция на покачване на цената на едро на **ориза** (фиг. 8). От началото на годината до средата на м. май цената е увеличена с 7.23%. След известно успокояване на стойностите, от м. юли започва плавно покачване на цените и към края на годината те се движат в интервал 0.89 – 0.91 лв./кг.

България задоволява основна част от вътрешното си потребление на ориз от внос. В зависимост от размера на местното производство, делът на вноса е около 60-70%, поради което изменението на международните цени и курсът на долара силно влияят върху формирането на цената на ориза в страната.

φиг.9

Тенденцията на понижаване на цената на едро на **брашното** (фиг.9), започнала през лятото на 2001г. продължава и през целия период на 2002г.

Формирането на по-ниски цена на брашното е резултат от по-ниски стойности на пшеницата през анализирания период. От началото на годината до м. декември 2002г. поевтиняването на брашното е с 10%. През годината цената на едро се движи в интервала 0.50 – 0.44 лв./кг.

фиг. 10

фиг.11

Движението на цените на едро на **зеленчуците** (фиг. 10, 11) и през 2002г. показва характерна сезонна тенденция в динамиката на формирането на цените им.

В края на миналата година и през януари 2002г. цените на **доматите** (фиг.10) са нормални и сравнително постоянни за зимните месеци. През февруари започва повишение, което достига максимума си в края на април.

През изтеклата година се наблюдава увеличение на цените и на домати от внос. От началото на месец май на пазара се предлагат повече домати местно

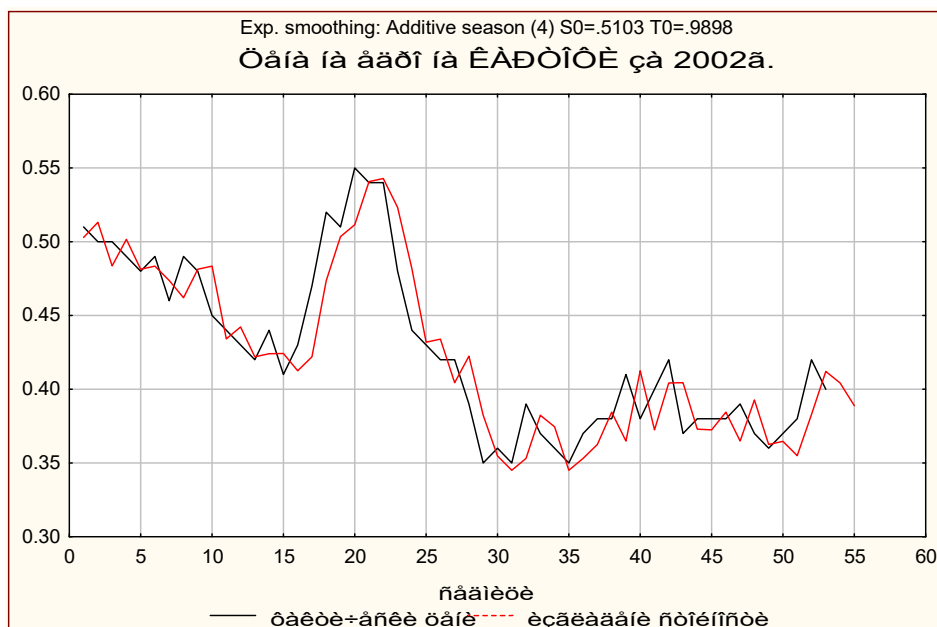
производство и започва намаление на цените на едро, като към края на юли са регистрирани най-ниските стойности за годината до момент.

Анализът на продадените количества домати показва много по-високи стойности на вносни домати и бързо спадане на тези количества след появата на българските домати на пазара. Същият анализ показва, че независимо от добрата година за зеленчукопроизводството в страната и увеличението на засетите площи, и през периода май-юли продължава търгуването на домати от внос. Налагането на защитни мита за зеленчуците от внос би довело до по-добро реализиране на продукцията на родните производители, които страдат от една страна от дъмпинговите цени на вносни зеленчуци и от множеството прекупвачи, които изкупуват продукцията на безценица от производителите и я реализират на пазара на многократно по-високи цени.

От средата на април започва трайно понижаване на цените и към края на юли те са с 81% по-ниски. Цените остават постоянни до средата на септември, след което се наблюдава трайна тенденция на покачване типична за тази стока и в края на годината цените са с 77.8% по-високи.

Аналогично е състоянието на пазара на **краставици** (фиг.11). С тази разлика, че цените на едро на краставиците през тази зима бяха относително по-ниски от същия период на предходните две години, а стойностите през месец юли бележат своя минимум в сравнение с летните месеци на предходните три години. Към края на юли цените на краставиците са около 0.35 – 0.45 лв./ кг, които стойности се доближава единствено до тези от 1999г. През следващите месеци на годината се наблюдава трайна тенденция на повишаване на цените и в края на годината те достигат нивото на стойностите от началото на годината.

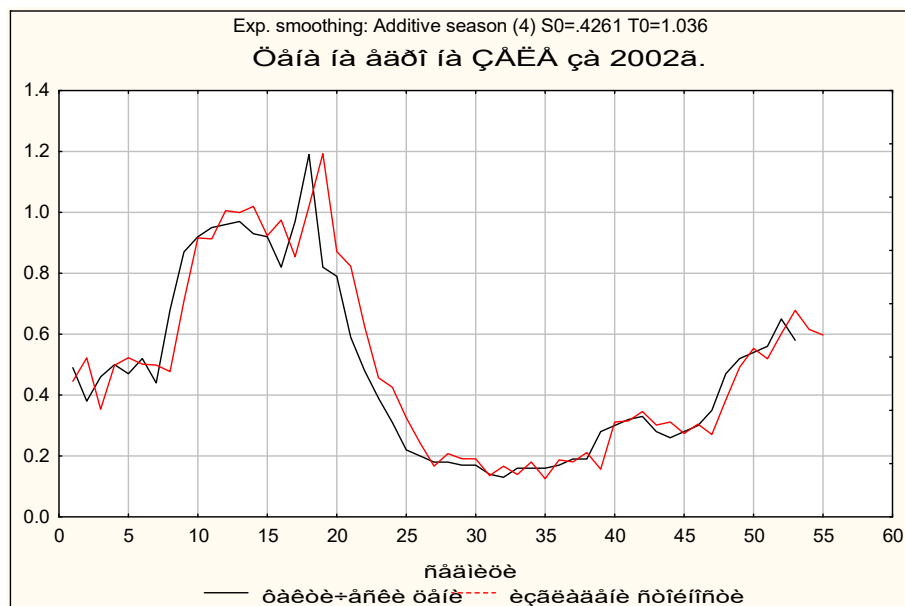
До месец май на пазара се реализират едновременно краставици от местно производство и от внос в почти съпоставими количества, а от май месец определено преобладават българските краставици.

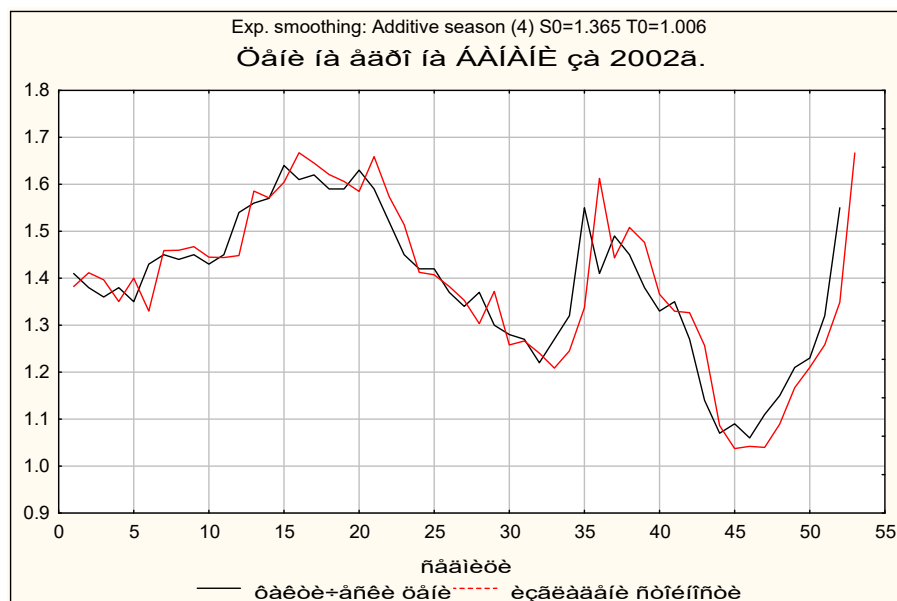
фиг. 12

Движението на цените на едро на **картофите** и **зелето** (фиг.12, 13) през 2002г. показва също характерната сезонност на тези стоки – покачване на цените

при появата на пазара на новата реколта от ранни картофи и зеле и понижаване и стабилизиране на цените през следващите месеци на годината.

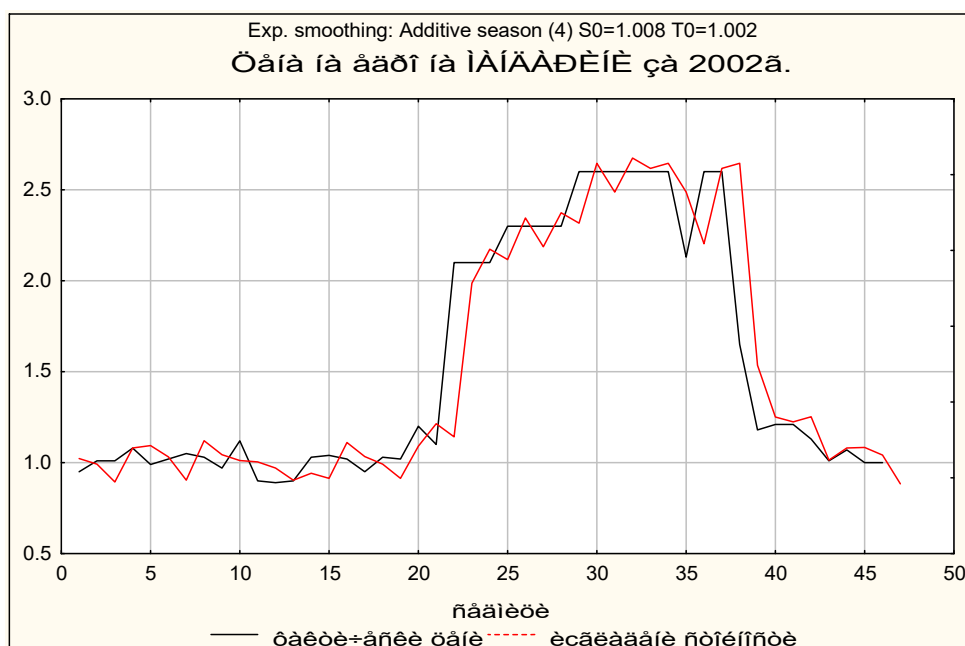
фиг.13

фиг.14

фиг.15

фиг. 16

Анализът на цените на едро на **цитрусовите плодове** (фиг. 14, 15, 16) показва повторение на тенденциите от предходните три години.

Тъй като основната част от продукцията на тези стоки е от внос, върху формирането на цените на едро влияят няколко фактора: реколтата и качеството на продукцията в съответната страна –вносител; метеорологичните условия в нашата страна, оказващи влияние върху процеса на съхранение на портокалите и мандарините и узряването на зелените банани. В условията на пазарна икономика съществен фактор е величината на търсенето и предлагането, което обяснява традиционно високите цени на цитрусовите плодове преди Коледните и Новогодишните празници, когато се наблюдава рязко повишаване на търсенето и

недостатъчно предлагане и намленото търсене през летните месеци, когато пазарът е наситен с традиционно български плодове. Съществен фактор, определящ цената на южните плодове е курсът на долара

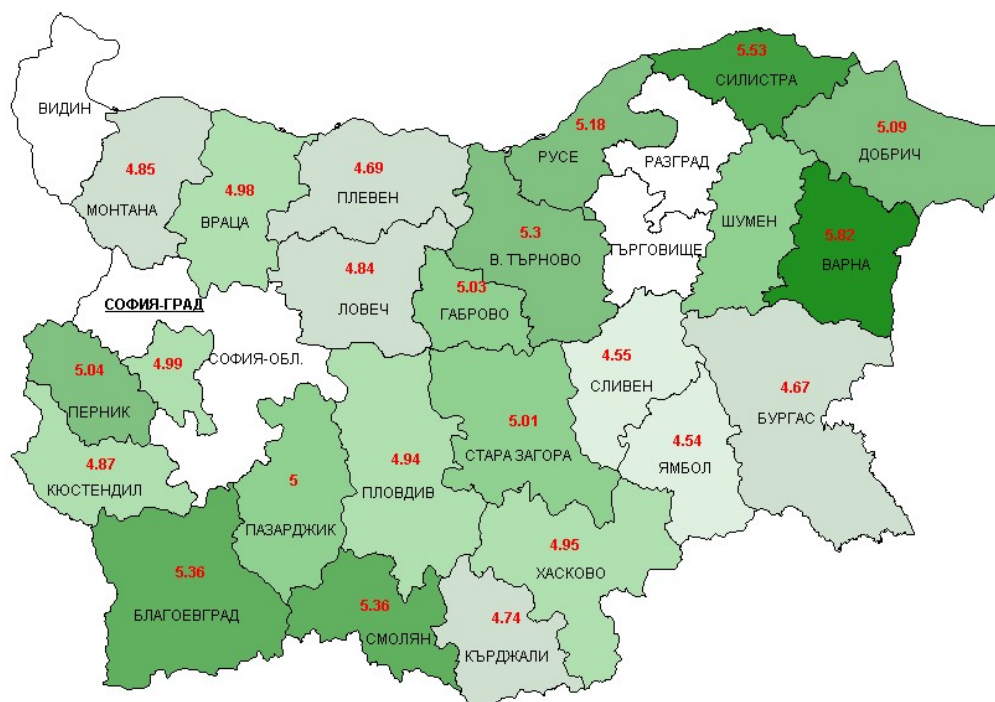
Тенденция през последните години в нашата страна е по-свитото потребление на цитрусовите плодове, независимо от това, че в сравнение с европейските цени, цените у нас са сравнително най-ниски.

фиг.17

На фона на сравнително стабилните цени на **ракията** (фиг.17) и другите видове спиртни напитки през цялата 2002г., които се движиха в интервал 2.60 – 2.80 лв./бр., от средата на м. декември се наблюдава покачване на цените и около Новогодишните празници цената на гроздовата ракия се повиши с 19.7%. Причината за това покачване е в по-високите акцизи (с 1.5 стотинка на алкохолен градус повече). Въпреки, че въвеждането на новите акцизи е от 1 януари 2003г., търговците изпреварват това увеличение, още повече, че то съвпада с коледните празници.

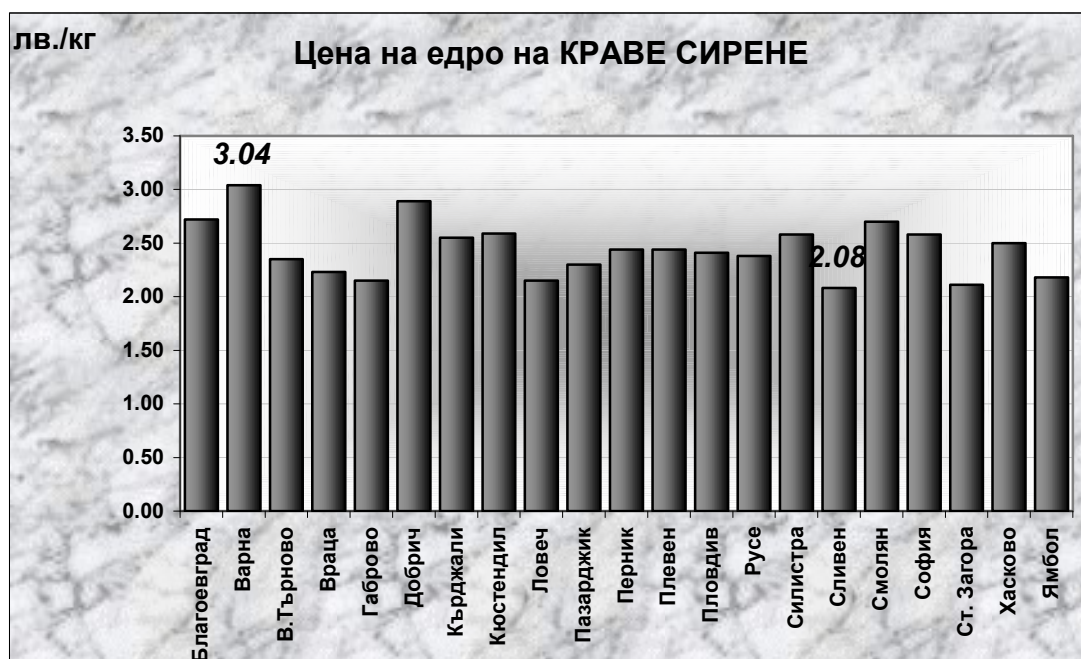
2. Териториален анализ на някои основни хранителни стоки за месец декември 2002г.

фиг.18 Цени на едро по области на КАШКАВАЛ “Витоша”

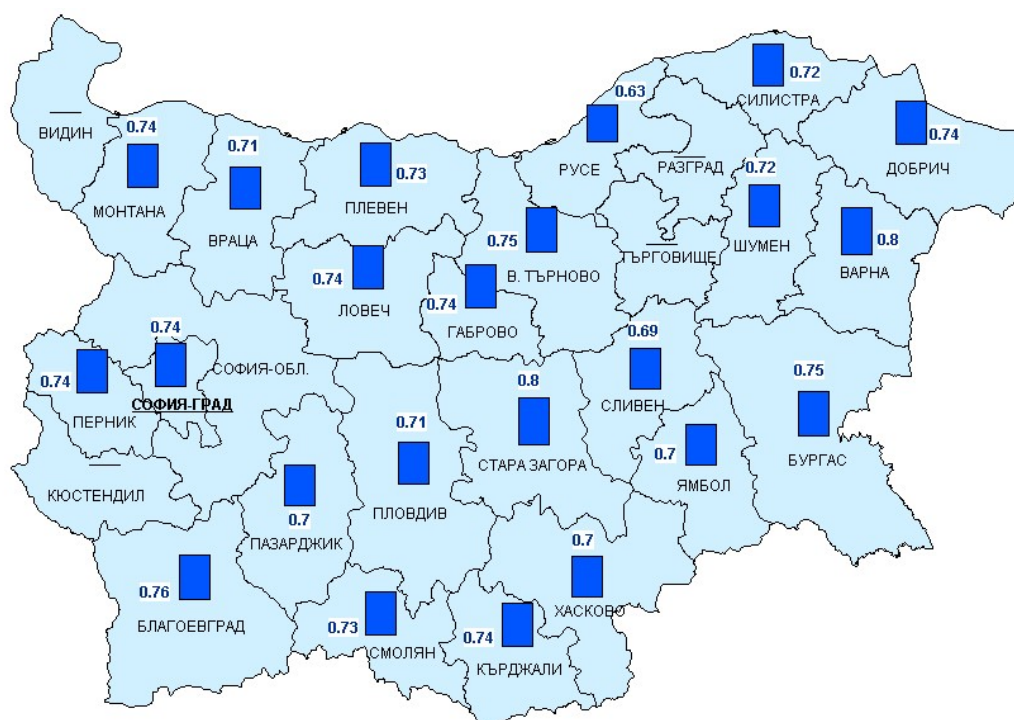
От териториалния анализ на цените на кашкавал “Витоша” (фиг.18) по области следва, че през декември стойностите са в интервала 4.50 – 5.50 лв./кг.

На най-висока цена стоката се е продавала във Варна – 5.82лв./кг, а най-ниска е била цената в Ямбол – 4.54лв./кг

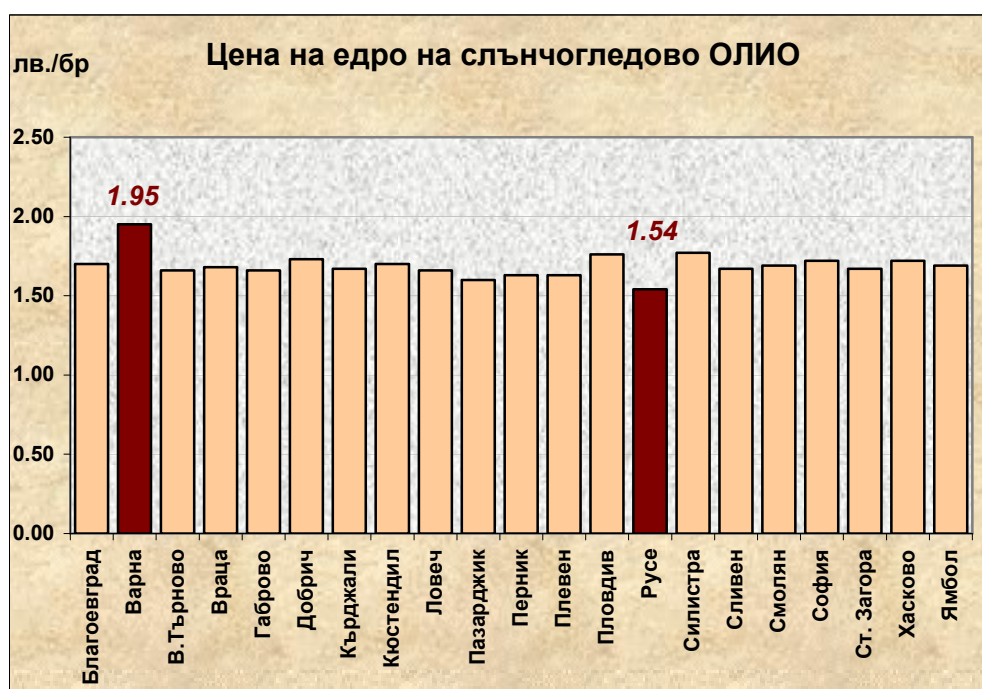
фиг. 19

През декември 2002г. цената на едро на краве **сирене** (фиг.19) е била в интервал 2.00 – 3.00лв./кг. Отново най-висока цена е регистрирана във Варна- 3.04лв./кг, а най-ниска – в Сливен, където цената на кравето сирене е 2.08лв./кг

фиг. 20 Цена на едро на ЗАХАР

Териториалният анализ на цената на **захарта** (фиг.20) показва близки по стойност цени в различните региони на страната. През декември цената е варирила основно в интервал 0.70 – 0.72лв./кг. По-висока цена е регистрирана във Варна и Стара Загора(0.80лв./кг), а по-ниски са били стойностите в град Русе – 0.63лв./кг

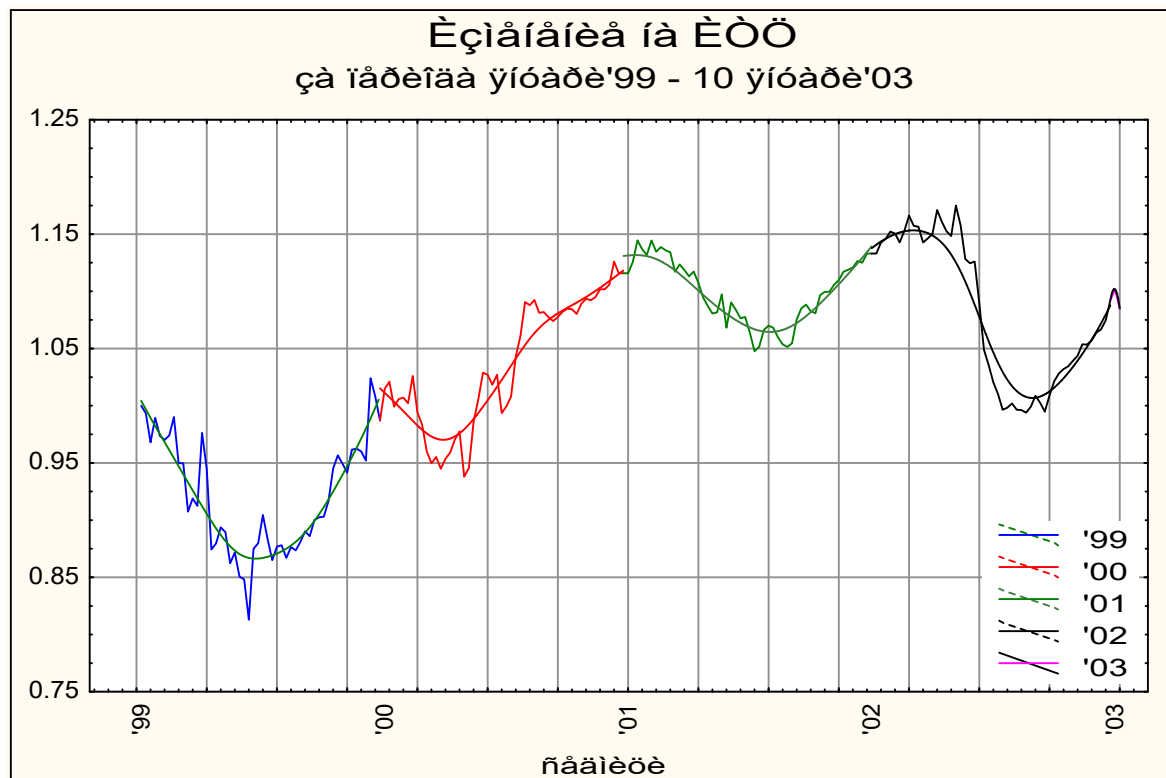

фиг.21

Цената на едро на слънчогледово *олио* (фиг.21) през последния месец на 2002г. е в интервала 1.60 – 1.70 лв./бр. Па-висока е регистрираната стойност във Варна 1.95лв./бр., а най-ниска в гр. Русе – 1.54лв./бр.

От направения териториален анализ на някои основни хранителни стоки за месец декември 2002г. следва, че най-високи цени се наблюдават във Варна. По-ниски цени на част от стоките се наблюдават в Русе, Сливен и Ямбол.

3. Анализ на динамиката на Индекса на Тържищните Цени през 2002г.

фиг. 22

За разлика от предходните три години, през 2002г. ИТЦ (фиг.22) продължи да се движи нагоре и след Нова година. Продължилото поскъпване на основни хранителни стоки (олио, захар, фасул, ориз), които оказват голямо влияние при формирането на ИТЦ, рефлектира върху стойностите му.

Динамиката в изменението на ИТЦ през следващите месеци се обуславя от продължителния спад в цените и към средата на юли ИТЦ бележи спад спрямо април-май от 15%. Понижението на цените на някои основни хранителни стоки през този период (захар – с 12.3%, олио – 12.1%, млечните продукти, съответно кашкавал с 13% и краве сирене с 22%), оказва силно влияние при формиране на ИТЦ.

Стойностите на индекса през летните месеци остават постоянни, а от средата на септември се наблюдава тенденция на покачване, като към началото на декември то е 7%. Това покачване се дължи на увеличение на цените на плодовете, зеленчуците, млечните продукти, спиртните напитки и слабо покачване на цените на олиото и захарта.

Движението на ИТЦ през четирите години в основни линии се повтаря, но всяка следваща година цените се стабилизират на по-високо ниво. През лятото на

2002г. обаче ИТЦ достигна стойности с 4.76 % по-ниски в сравнение със същия период на миналата година. Причини за тази тенденция са по-ниските цени през 2002г. в сравнение с 2001г. на основните хранителни стоки (захар, яйца, пиле, млечни продукти) и някои зеленчуци. Още през първите седмици на 2003г. се наблюдава намаляване на стойностите на индекса, свързано с успокояване на пазара след празниците и понижението на цените на някои хранителни стоки като: пиле, шпеков салам, захар, фасул, макарони.

Като цяло кривата на ИТЦ през 2002г. повтаря тенденцията на предходните три години поради сезонния характер на селскостопанските стоки и тяхната преработка, а също и във връзка с традициите и бита на българското население. Стойностите на индекса за 2002г. обаче се стабилизират на по-ниско ниво в сравнение с тези от 2001г., поради големия спад на цените на едро на хранителните стоки през пролетно-летните месеци. През 2002г. индексът бележи спад с 15.32% , а за сравнение този спад през 2001г. е 8.46%, през 2000г. – 8.58% и само през 1999г. спадът е по-голям – 18.7%. Може би цените в България вече, макар и много бавно, се приближават към европейския модел, при който хранителните стоки са по-евтини, а услугите – по-скъпи.